

מקורות התורה

44 - מדרש ואגדה - ב'

מכללת מבשרת ירושלים

A] THE ORIGINS OF AGGADATA

A1] CHAZAL

1. רבי יהושע בן לוי אמר.... מקרא משנה תלמוד ואגדה אפילו מה שתלמיד וותיק עתיד להורות לפני רבו כבר נאמר למשה בסיני תלמוד ירושלמי פאה פרק ב דף יז טור א /ה"ד

2. ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מאי דכתיב (דברים ט) ועליהם ככל הדברים אשר דבר ה' עמכם בהר - מלמד שהראהו הקדוש ברוך הוא למשה דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים, ומה שהסופרים עתידין לחדש ...
מגילה יט:

3. שבע שמחות (תהלים טז:א): שמחנו שמחות הרבה - מקרא, משנה, תלמוד, הלכות, והגדות דקדוקי סופרים
מנורת המאור פרק א' נר ד' כלל ב' חלק א'

- We saw such sources at the beginning of the course. What is meant by the idea that Aggadata was given at Sinai?
- Is Aggadata part of a 'mesora' and if so who transmitted it?

4. והכל היה משולש: תורה משולשת - תורה נביאים וכתובים, משנה משולשת - תלמוד הלכות ואגדות
מדרש תנחומא (ורשא) פרשת יתרו סימן י

5. ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים - אמר רבי אלעזר: צפרדע אחת היתה, השריצה ומלאה כל ארץ מצרים. כתנאי, רבי עקיבא אומר: צפרדע אחת היתה, ומלאה כל ארץ מצרים. אמר לו רבי אלעזר בן עזריה: עקיבא, מה לך אצל הגדה?! כלה מדברותיך ולך אצל נגעים ואהלות: צפרדע אחת היתה, שרקה להם והם בא
סנהדרין סז:

- R' Akiva is the main source of the Mishna and much of the halachic contents of TsbP. As such he is a critical link in the mesora. What does this source indicate about the place of Aggadata in that mesora?

6. וזה שאמרו בגמרא (חגיגה יד.) אמר ליה רבי אלעזר בן עזריה עקיבא מה לך אצל הגדה כלה מדברותיך ולך אצל נגעים ואהלות וכו' ולכאורה איך יתכן לומר כן לרבי עקיבא שנכנס לפרדס!! ובודאי היה חלקו בסתרי וראי התורה ואיך יאמר לו מה לך אצל הגדה!!! אך ענין נגעים היינו מה שהמצורע משולח חוץ למחנה ישראל ואין לו חלק בישראל. ואהלות הוא שורש פגם הנחש שהביא מיתה לעולם והם משורש קנאה והכבוד ... וזה עסק וחלק רבי עקיבא לתקן כל הרע והרוב כעס הנכלל במאמר לא יהיה לך. והגדה איתא (ספרי עקב יג) 'רצונך שתכיר מי שאמר והיה העולם למוד הגדה שמתוך כך אתה מכיר וכו'', וזה חלק משה רבינו שהוא שורש מאמר אנכי. וזה אמר ליה רבי אלעזר בן עזריה דהוא עשירי לעזרא (ברכות כז:) ועזרא איתא (סנהדרין כא:) ראוי היה שתינתן תורה על ידו לישראל אלמלא קדמו משה וכו' ועל כן אמר לו לך אצל נגעים ואהלות, שזה חלקך לתקן כל הרע, ובהגדה אנכי אדרוש שזה חלק משה רבינו ע"ה ועזרא

ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק שמות פרשת שמות

- Rav Tzadok HaCohen analyzes this Gemara from a kabbalistic perspective. What does this indicate concerning the kabbalistic view on Aggadata?
- How is Aggadata connected to Ahavat Hashem and Yirat Shamayim?

A2] GEONIM

7. (ז) רבינו האי גאון כך כתב בפ' חגיגה. הו' יודעים כי דברי אגדה לאו כשמועה הם, אלא כל אחד דורש מה שעלה על לבו כגון 'אפשר' ויש לומר, לא דבר חתוך. לפיכך אין סומכים עליהם. ועוד כתב באותן הפירושים: והמדרשות הללו לא דבר שמועה הם ולא דבר הלכה אלא 'אפשר' בעולם קאמר....

אוצר גאונים חגיגה יז.

8. (ח) כתב רב שרירא גאון ז"ל במגילת סתרים על ענין האגדות - הני מילי דנפקי מפסוקי ומקרי מדרש ואגדה אומדנא נינהו ... לכן אין סומכין על אגדה ואמרו אין למדין מן האגדות ... והנכון מהם מה שמתחזק מן השכל ומן המקרא נקבל מהם, ואין סוף ותכלת לאגדות

אוצר גאונים חגיגה יז.

9. (ט) ונשאלו רב האי מה הפרש יש בין אגדות הכתובות בתלמוד שאנו מצויים להסיר שבושם להגדות הכתובות חוץ לתלמוד? והשיב - כל מה שנקבע בתלמוד מחוור הוא ממה שלא נקבע בו. ואעפ"כ אגדות הכתובות בו, אם לא יכונו או ישתבשו אין לסמוך עליהם, כי כלל הוא 'אין סומכין על אגדה'. אבל כל הקבוע בתלמוד, שאנו מצויין להסיר שבושו יש לנו לעשות כן, כי לולא שיש בו מדרש לא נקבע בתלמוד. ואם אין אנו מוצאין להסיר שבושו, נעשה כדברים שאינן הלכה. אבל מה שלא נקבע בתלמוד אין אנו צריכין לכך. אם נכון ויפה הוא דורשין ומלמדין אותו, ואם לאו אין אנו משגיחין בו

אוצר גאונים חגיגה יז. (אוצר הגאונים לד"ר ב"מ לוי חגיגה י"ד ס' ס"ח ס"ט)

10. זו היא הגדה ואין לך ללמוד ממנה אלא מה שיעלה על הדעת. ויש לך לדעת שכל מה שקיימו חז"ל הלכה בענין מצוה שהיא מפי משה רבינו ע"ה שקבל מפי הגבורה אין לך להוסיף עליו ולא לגרוע ממנו. אבל מה שפירשו בפסוקים כל אחד כפי מה שנזדמן לו ומה שראה בדעתו ולפי מה שיעלה על הדעת מן הפירושים האלו לומדים אותם, והשאר אין סומכין עליהם

מבוא התלמוד לר' שמואל הנגיד

- What is the position of Rav Sherira Gaon, Rav Hai Gaon and Shmuel Hanagid as to the origins and status of Midrashim?
- How do they view the role of Chazal in the formulation of Aggadata?
- How do midrashim in the Talmud differ from those in other collections?
- Incidentally, what is Rav Shmuel Hanagid's position on halacha miSinai and does that accord with what we learnt in the Rambam?

11. Those parts of aggada that we don't understand we are not obligated to learn them or to base our service [of God] on them. However it is clear that they are the foundations of the Torah. [The difference between halakhah and aggada is that] in halakhah which is practical, we are obligated to do the mitzvot even if we don't understand them. But aggada, which comes to enlighten the heart, if it does not shed light for us (because of our limited understandings) we are not obligated to involve ourselves with it until we merit to reach a high level where we are able to understand it. Furthermore there are great secrets of the Torah hidden in aggada. Until we reach the level where the secrets of each statement are revealed to us there is no benefit in involving ourselves with it [aggada] This is what Rav Shmuel Ha-Nagid meant when he wrote "You should not learn ... learn only from these explanations and don't rely on the rest".... He is not implying that only those [that you understand] are true and the rest are fantasies - Heaven forbid! Rather it must be as we said, that we shouldn't rely on them because we won't be able to serve God in our hearts based on them unless we understand them. Also the [true] meaning of those statements is a secret and is hidden from us

מכתב מאליהו ד' (353-4)

- How is Rav Dessler reading the Gaonim?
- Why is he reading them this way?

A3] RISHONIM

12. ועוד יש לנו ספר שלישי הנקרא מדרש - רוצה לומר שרמ"ונש (SERMONS) כמו שעם יעמוד ההגמון ויעשה שרמון, ואחד מן השומעים היה טוב בעינו וכתבו. וזה הספר מי שיאמין בו טוב, ומי שלא יאמין בו לא יזיק. ויש לנו חכמים שכתבו שהמשיח לא יולד עד עת קרוב לזמן הקץ ... ע"כ איני מאמין בזה הספר במה שאמר שנולד מיום החורבן. ועוד אנו קורין אותו 'ספר הגדה' ... ר"ל שאינן אלא דברים שאדם מגיד לחבירו ...

רמב"ן ספר הויכוח לט (כתבי הרמב"ן כרך א' עמ' 308)

- The Ramban said this as part of his disputation with the Church in order to argue on who is the real Messiah. Did he mean this as a general statement about Midrash?
- If you have time at the end see the footnote in the R' Chavel edition of the Ramban (source 19 below). R' Chavel brings different views on whether the Ramban was saying this just for the Christian audience or whether he is reflecting a genuine position in the Rishonim on midrash

13. אין עיקרי האמונות תלויות בראיות של פשוטי מקראות ואגדות וכבר ידעת שאין משיבין באגדה

בית הבחירה למאירי מסכת שבת דף נה עמוד א

skip this source for now and come back to it at the end of you have time

14. והענין הרביעי הזה כלומר הדרש שהובא התלמוד, אין לחשוב שהוא קל חשיבות, או שתועלתו מעטה, כי הוא לתכלית גדולה מאד, במה שהוא כולל מן הרמזים העמוקים והענינים הנפלאים. לפי שאם יעויין עיון מעמיק באותם הדרשות יובן מהם מהטוב המוחלט מה שאין למעלה ממנו, ויתגלו מהם מן הענינים האלקיים וענינים אמתיים ככל אשר הסתירו אנשי המדע וככל אשר כלו בו הפילוסופים דורותיהם. וכשתביט בהם בפשוטם תמצא בהם נגד המושכל מה שאין למעלה ממנו.

ועשו כך לענינים נפלאים, האחד לעורר הבנת הלומדים, וגם לשוע עיני הכסילים אשר לא יוארו לבותיהם לעולם, ולו תוצע לפנייהם האמת היו סוטים מעליה כפי חסרון טבעם, שעל כיוצא בהם אמרו אין מגלין להם סוד, לפי שאין שכלם שלם עד כדי לקבל האמת על בוריה. והחכמים ע"ה היו מסתירים זה מזה סתרי תורה כי ענינים אלה אינם ממה שאפשר ללמדם, ואינם נדרשים ברבים, אלא רומזים עליהם בספרים רמזים נסתרים, ואם הסיר ה' המסך מעל לב מי שרצוי לפניו אחרי שהכשיר עצמו בלמודים יבין מהם לפי כח שכלו. ...

ועוד שהלמוד לרבים לא יתכן אלא בדרך חידה ומשל כדי לכלול הנשים והנערים הקטנים, כדי שכשתגיע דעתם לשלמות ידעו ענין אותם המשלים, ומשום כך דברו חכמים ע"ה בענינים האלקיים ברמז. ולכן ראוי לאדם שאם נזדמן לו מדבריהם דבר שהוא נגד המושכל לפי דעתו שלא ייחס החסרון לאותם הדברים אלא ייחס החסרון לשכלו. וכשיראה משל ממשליהם שפשוטו רחוק מאד מבינתו ראוי לו להצטער מאד על כך שלא הבין הענין, עד שנעשו אצלו כל הדברים האמתיים בתכלית הריחוק. לפי ששכלי בני אדם נבדלים כהבדלי המזגים, וכמו שמוזג אדם זה טוב וקרוב לממוצע יותר ממוזג אדם אחר, כך יהיה שכל אדם זה נכון ושלם משכל אדם אחר. ואין ספק שאין שכל מי שידע ענין נשגב כשכל מי שלא ידע אותו הענין, לפי שזה שכל בפועל זה שכל בכח. ולפיכך יש דברים שאצל אנשים מסויימים הם נכונים וברורים בתכלית, ואצל אחר הם בגדר הנמנעות, כפי ערך מעלתם בחכמה.

הקדמת הרמב"ם למשנה

C] CASE STUDY 1 : THE PARADOX OF THE NAZIR - A HOLY SINNER

15. כְּלִימֵי נְדָר נִזְרו תֵּעָר לֹא יֵעָבֵר עַל־רֵאשׁוֹ עַד־מְלֵאת הַיָּמִם אֲשֶׁר־יֵאָר לֵה' קִדְשׁ יְהוָה גְּדֹל פָּרַע שְׁעַר רֵאשׁוֹ

במדבר ו'א

16. וְכִפֹּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל־הַנֶּפֶשׁ

במדבר ו'יא

17. אמר שמואל: כל היושב בתענית נקרא חוטא. סבר כי האי תנא, דתניא: רבי אלעזר הקפר ברבי אומר: מה תלמוד לומר וכפר עליו מאשר חטא על הנפש, וכי באיזה נפש חטא זה? אלא שציער עצמו מן היין, והלא דברים קל וחומר: ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא, המצער עצמו מכל דבר ודבר - על אחת כמה וכמה! רבי אלעזר אומר: נקרא קדוש, שנאמר קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו. ומה זה שלא ציער עצמו אלא מדבר אחד נקרא קדוש, המצער עצמו מכל דבר - על אחת כמה וכמה!

תענית יא.

- What do the expressions 'choteh' and 'kadosh' actually mean (literally and figuratively)?
- Is it 'good' or 'bad' to become a Nazir?

18. אמר שמעון הצדיק: מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא חוץ מאדם אחד, שבא אלי מן הדרום יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים, אמרתי לו: בני, מה ראית לשחת שער נאה זה? אמר לי: רועה הייתי לאבי בעירי, והלכתי לשאוב מים מן המעיין ונסתכלתי בבבואה שלי, ופחז יצרי עלי וביקש לטורדני מן העולם, אמרתי לו: ריקה! מפני מה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך, שסופך להיות רמה ותולע? העבודה, שאגלחך לשמיל! עמדתי ונשקתיו על ראשו, אמרתי לו: כמותך ירבו נזירים בישראל, עליך הכתוב אומר: איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה'

נזיר ד'

19. In Greek mythology, Narcissus was a hunter from the territory of Thespieae in Boeotia who was renowned for his beauty He was exceptionally proud, in that he disdained those who loved him. Nemesis noticed this behavior and attracted Narcissus to a pool, where he saw his own reflection in the water and fell in love with it, not realizing it was merely an image. Unable to leave the beauty of his reflection, Narcissus drowned. Narcissus is the origin of the term narcissism, a fixation with oneself. An earlier version ascribed to the poet Parthenius of Nicaea, composed around 50 BC, was recently rediscovered among the Oxyrhynchus papyri at Oxford.[3] Like Ovid's version, it ends with Narcissus committing suicide. A version by Conon, a contemporary of Ovid, also ends in suicide (Narrations, 24). Narcissus walked by a pool of water and decided to drink some. He saw his reflection, became entranced by it, and killed himself because he could not have his object of desire.

from [http://en.wikipedia.org/wiki/Narcissus_\(mythology\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Narcissus_(mythology))

- Which came first historically - the Midrash or the Greek myth?
- When did Shimon HaTzadik live and what was his connection with the culture of Greece?
- How does the story of the Nazir end differently to that of Narcissus? Why is that difference SO important to the *Kulturkampf* between 'Athens and Jerusalem'?
- Could Chazal have utilized the parable as a vehicle for this idea? Why would they have?

D] CASE STUDY 2 : THE STAFF IN THE GARDEN OR THE SWORD IN THE STONE?

20. ר' לוי אומ' אותו המטה שנברא בין השמשות נמסר לאדם הראשון מגן עדן ואדם מסרו לחנוך וחנוך מסרו לנח ונח לשם ושם מסרו לאברהם ואברהם ליצחק, ויצחק ליעקב ויעקב הוריד אותו למצרים ומסרו ליוסף בנן, כשמת יוסף ושללו ביתו נתנה בפלטרין של פרעה והיה יתרו אחד מחרטומי מצרים וראה את המטה ואת האותות אשר עליו וחמד אותו בלבו ולקחו והביאו ונטעו בתוך הגן של ביתו ולא היה אדם יכול לקרב אליו עוד, כשבא משה לתוך ביתו נכנס לגן ביתו של יתרו וראה את המטה וקרא את האותות אשר עליו ושלף ידו ולקחו, וראה יתרו למשה ואמר זה עתיד לגאול את ישראל ממצרים, לפיכך נתן לו את צפורה בתו לאשה

פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק לט

- Pirkei de R' Eliezer is attributed to R' Eliezer who lived in the 2C. It was finally compiled no later than the Geonic Period (c 9C). it also appears in a slightly different form in the Targum Yonatan, which may be even earlier
- The Arthurian legend of the Sword in the Stone first appears in the Mabinogion - a 12C compilation of earlier Celtic oral traditions
- What does this midrash have in common with other narratives of redemption. Consider the relationship between Yitro as wise advisor to the Moshe, the young redeemer and where this is (lehavdil) echoed in other literary forms and stories up to the present day

E] THE 32 MIDDOT

21. אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר בר' שמעון: כל מקום שאתה מוצא דבריו של רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי בהגדה עשה אזניך כאפרכסת

חולין פט.

• Note that the 32 Middot of R' Eliezer b' R' Yosei can be found printed in the back of the standard Vilna Shas Brachot (after the Mevo HaTalmud). See also attached sheet.

22. ויטע ה' אלקים גר-בעדן מקדם וישם שם את-האדם אשר יצר

בראשית ב-ח

23. (ח) מקדם - בזמרו של עדן נטע את הגן. ואם תאמר הרי כבר כתב (לעיל א-כז) ויצר אלהים את האדם וגו', ראינו צברייתא של ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי משלושים ושתיים מדות שהתורה נדרשת, וזו אחת מהן: 'כלל שלאחריו מעשה הוא פרטו של ראשון'. ויצר את האדם - זהו כלל, סתם ציריאתו מהיכן וסתם מעשיו. חזר ופירש ויצר ה' אלהים וגו', ויולמח לו גן עדן, ויניחוהו בגן עדן, ויפל עליו תרדמה. השומע סבור שהוא מעשה אחר, ואינו חלף פרטו של ראשון

רש"י שם

24. וכן בל"ב מדות מלחתי

רש"י הוריות ג.

F] ADDITIONAL SOURCES

• Start to read the Rambam's comments on the 3 groups of people relating to Aggada - attached

25.

טעמא למקרא ולדרשו בכל פנים אולי יש בהם רמז. — ברם עיינתי בירושלמי שם ומצאתי שלפנינו הגירסא היא אחרת לגמרי, וזה לשונה: „מדרשות אמינא דרוש וקבל שכר“. וב„שדה חמד“ כלל א אות קג (העירני על זה ידידי הרב הרשקוביץ) מביא מהגאון בעל שואל ומשיב שכתב בהסכמתו לספר סודי טהרות על דברי שלטי הגאון הנ"ל שחלילה להאמין זאת. הוא מסיים את דבריו: „ואף שבהקדמת מנורת המאור כתב בשם רבינו האי גאון דאגרות אמנה גינה, חלילה לומר כן. ודוקא בדברים שאין נפקא מינה לדינא. אבל בדברים שנקפא מינה לדינא אסור לומר כן.“ — הגה היוצא לנו מכל הדברים הנ"ל שאין לייחס ח"ו שום „עקרה“ אף „במקצת“ לדברי רבינו הס מלהזכיר, אלא הם דברים שיסודם בהררי קודש, וכדברי הגאון בעל שואל ומשיב שאין כאן נפקא מינה לדינא. ואשר להמתפרצים שחלו את עצמם באילן הגדול הזה, כמו שהביא הרב עליאסבערג, והכניסו את דעותיהם המקולקלות לתוך דברי הק' של רבינו, כבר מלתם אמורה במשנה כלים יו, טז: „ועל כולן אמר רבי יוחנן בן זכאי אוי לי אם אומר, אוי לי אם לא אומר“, ואף על פי כן בחר לאמרן משום כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם וגו'. כל ענייננו, של ישו. כלומר בזמן החורבן הלא כבר ענייננו, של ישו מומן מרובה (שהרי לידתו קרוב למאתים שנה קודם החורבן לפי האמת, ולפי חשבונם ע"ג שנה — ראה לעיל אות

כלל, בראותו את עצמו נלחץ למען הצלת כל הדת, לעקור במקצת ולבטלם למען קיום כל הגוף“, עד כאן לשונו. והנה על עצם הדבר — מה היה בלב הרמב"ן כאשר אמר דברים הללו — אין לנו להתוכח, כי רק ה' יראה ללבב. ברם לפי דעתי רחוק מאד לאמר שהרמב"ן מצא את עצמו נלחץ למען הצלת כל הדת, לעקור במקצת...“.

הלא גם ר' אברהם בן הרמב"ם במאמרו על אודות דרשות חז"ל (החלק הרביעי) כתב כמו כן: „ולא יעלה על דעתך שכל דרש בפסוק מן הפסוקים כאשר יאמין מי שלא הגיע לדעת אמיתית, שאומרים שזה הקבלה בידם כאשר הוא בעיקר התורה והקבלות. אין הדבר כן. אך דע כי פירוש לפסוקים שאינם תלויים בעיקר מעיקרי הדת ולא ברין מדיני התורה שאינם קבלה בידם, אבל יש מהם לפי הכרעת הדעת, ויש מהם דברים הנאים ומתקבלים וכו'“. ובאמת יש לדברי הרמב"ן ור' אברהם בן הרמב"ם על מה שיסמוכו. ועיין ב„שלטי הגבורים“ מסביב לרי"ף למסכת ע"ז פ"א (על המשנה: אין מוכרין להן במחובר לקרקע) שמביא בשם הרי"א"ז על הא דאיתא בירושלמי נזיר ז, ב: „וכי המדרשות אמנה הם דרוש וקבל שכר“, והעיר: „הא לך הדבר מבואר שלא אמרו חכמים המדרשים על דרך אמנה ועיקר אלא להרבות

ויכות היום הראשון. ביום ההוא. היינו ביום השני, שבו החל החלק השני של הויכוח. לקלישטרויש. היינו ל Cloister, בית תפלה שלהם. הצעירים. נזירים מינוריים, פרנציסקנים. והדורשים. הנואמים. ואז יוכל, ואז אוכל להשיב אח"כ על יתר דבריו בבירור (א). שרמ"וניש. Sermons, דרשות. אותו. היינו ספר המדרש. ראסיונאמינטו. המלה הזאת היא משובשת בכ"מ. ונ"ל שהיא: Razionamiento, כמו בלשון איטלקי (ש). והוא סיפור דברים. שאדם מגיד להבירו. בספר „שביל הזהב“ להרב מרדכי עליאסבערג (עמ' כז) מעיר על דברי הרמב"ן שלפנינו, וזה לשונו: „ברור הדבר שאלו הדברים שאמרן הרמב"ן בפיו בטלן בלבו, ודעת אחרת היתה עמדו בזה לפרשם או על פי פירושי האברבנאל או בדרכים אחרים, או אולי גם על פי דרך הסוד. גם זה ברור שאלו הדברים נתנו מקום לקלי הדעת לבלי להאמין לכל דברי ההגדה והמדרשים, כאשר ראתה עיננו בדורות האחרונים, שהמתפרצים תלו את עצמם ביתד גדול הלזה, לשום לאל כמה דברים גדולים ונכבדים באומה ולומר עליהם שהם רק דברי הגדה שלא נתייבנו להאמין בם, וגם הרמב"ן וראי ראה זה בהסכמתו. ובכל זה לא חש לכל זה

רמב"ן ספר הויכוח לט (כתבי הרמב"ן כרך ב' עמ' 308)

Who's Who?

Mevo HaTalmud	R' Shmuel HaNagid - Spain, 11C
Rashi	R' Shlomo ben Yitzchak - France, 11C
Rambam	R' Moshe ben Maimon - Spain/N. Africa, 12C
Ramban	R' Moshe ben Nachman - Spain/Eretz Yisrael, 13C
Meiri	R' Menachem Meiri - Spain, 13/14C
Menorat HaMeor	R' Isaac Abuhav - Spain, 14C
R' Tzaddok HaKohen	Lublin, Poland, 19C
R' Eliyahu Dessler	Lithuania/England/Israel, 20C

R' Eliyahu Dessler